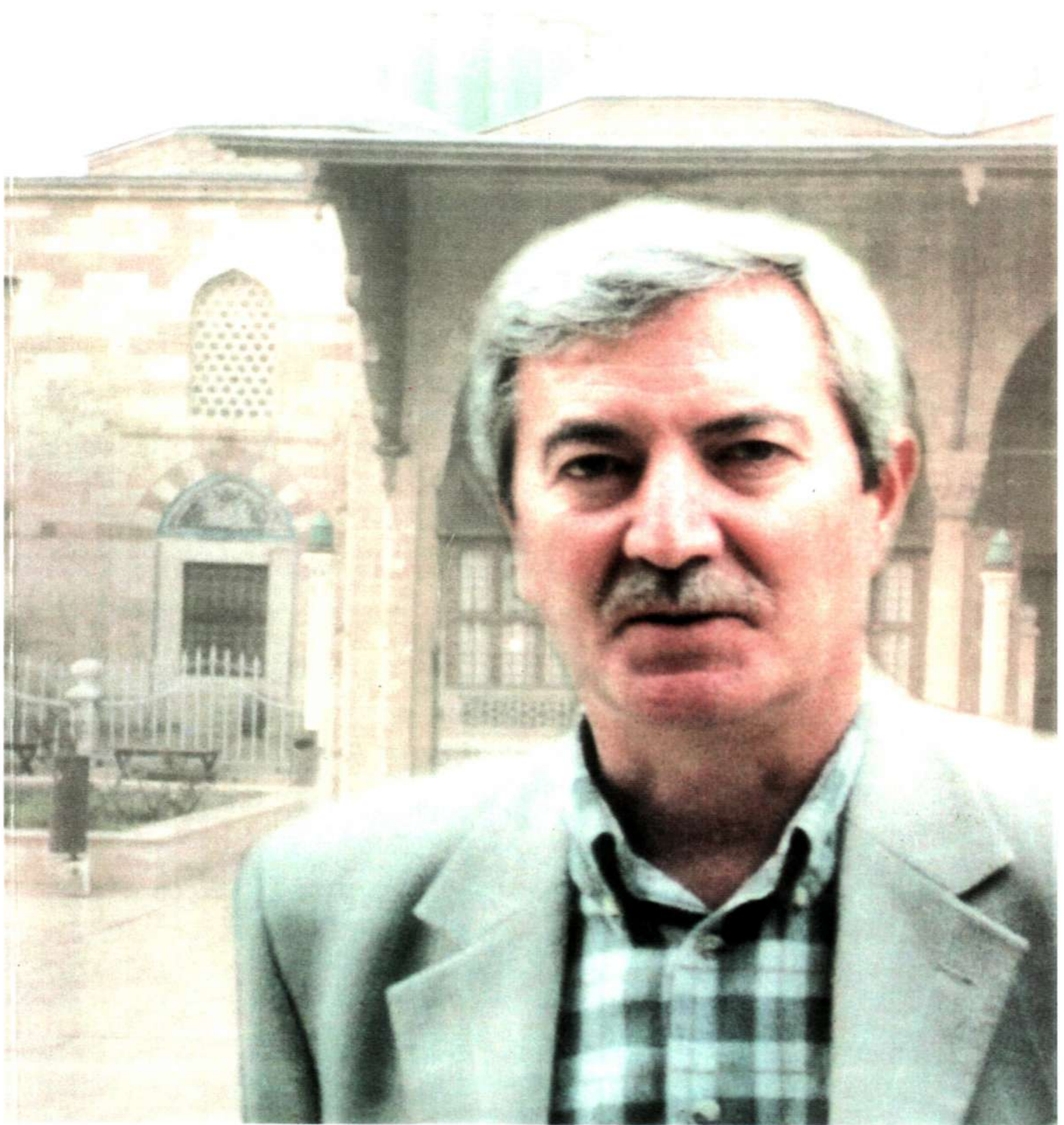

Beşir Ayvazoğlu
Kitabı

nehir yayınları: 217
biyografi dizisi: 2
ISBN: 975 - 551 - 6711 - 49 - 3

BEŞİR AYVAZOĞLU KİTABI

*Bu eser,
Kemal Aykut ve Nusret Özcan öncülüğünde hazırlandı.
Kapak tasarım Ferahnur Dünder tarafından,
iç düzen ise Nehir'de yapıldı.
Baskı ve cilt, Bilge Matbaacılık'ta yaptırıldı.*

Hazırlayanlar
Kemal AYKUT
Nusret ÖZCAN

I. Baskı
İstanbul, Mayıs 2004

© NEHİR MEDYA Yayın Film Tanıtım San. Tic. A.Ő.
Ankara Cad. Vilayet Han 10 / 1 Cağaloğlu / İstanbul
Tel.: 0212 512 07 49 - 512 10 93 Faks: 512 31 42
www.nehiryayinlari.com - e-mail: nehir@nehiryayinlari

Nehir Yayınları

B İ Y O G R A F İ D İ Z İ S İ

DEFTERDEKİ 41. SÛRET
Yahut
KİTAP COĞRAFYASINDA BİR GEZGİN

Selçuk ÇIKLA

Her insanın bir kültür birikimi, kültürel bir alt yapısı vardır. Bu kültürel birikimi; kişinin aldığı eğitim, dünya görüşü, inançları ve okuduğu kitaplar belirler çoğunlukla. İnançların şekillenmesinde daha çok aile, çevre, yaşanan ülke gibi coğrafi-kültürel etmenler rol oynarken, dünya görüşü ve yaşam biçiminin şekillenmesinde alınan eğitimin mahiyeti ve okunan kitaplar önemli bir rol üstlenirler. Özellikle son iki yüzyılda dünyada yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler, "kitap"ın insanların dünya görüşleri ve yaşam biçimlerini değiştirmede bir hayli etkili olduğunu açıkça göstermiştir.

Kitaplar; okuyan, araştıran, düşünen ve yazan insanların ortaya koyduğu ürünlerdir. Bu kitapları yazan insanlardan bir kısmı ülkesine veya dünya medeniyetine katkıda bulunan aydınlar veya filozoflardır. Bunlar yoğunlaştıkları meseleler üzerindeki dikkatlerini düşünce olarak kitaplarına yansıtan kişiler olarak temayüz ederler. Onların yansıttıklarını okuyanlar da farklı farklı dikkatlere sahiptir. İşte ben de bu yazıda "Okumak ve Yazmak" ile "Beşir Ayvazoğlu" arasında bulunan yakın ilişkiden yola çıkarak dikkatlerimin ağına takılan bazı konuları irdelemeye çalışacağım.

Okumak

Ziya Osman Saba'nın *Okumak*¹ adlı bir hikâyesi vardır. Saba, kendi hatıralarını hikâyeleştirmiş *Okumak*'ta. Şöyle başlıyor hikâye:

"Okumanın, bugüne kadar okuyabildiğim bütün kitapları tekrar okumanın hasreti içindeyim. Eski kıraat kitaplarımdaki parçalardan tutun da, daha sonraları, ilk gençliğin hassasiyeti içinde okuduğum "Zavallı Necdet'leri, "Aşk-ı Memnu"ları, "Çalığışu"larını anıyorum."²

Hikâyenin baş kişisi Ziya, bunlardan başka resimli mecmuaları, *Letâif-i Hoca Nasreddin*'i, *Dudaktan Kalbe*'yi, *Don Kişot*'u, *David Koperfeld*'i, *Jules Verne*'leri, *Kırk Ambar*'ları, *Güzel Prenses*'leri, *Edition Nelson*'ları, Hogu'nun, Musset'in şiirlerini, Alphonse Karr'ların, Octave Feuillet'lerin, Pierre Loti'lerin romanlarını da tekrar tekrar okumak istediğini ifade eder.

Ayvazoğlu'nun "Hayy ve Robenson" başlıklı yazısının ilk paragrafını okuyunca aklıma hemen Saba'nın bu hikâyesi geldi. Anlatılanlar arasında temelde var olan davranış ve hislenme benzerliği beni "Okumak'ı tekrar okumaya sevk etti. Bakınız yazar bu ilk paragrafın başında neler söylüyor:

"Zaman zaman gelişigüzel seçtiğim kitaplardan üçer beşer sayfa okurum. Yıllar önce alıp okuduğum veya okumak niyetiyle kitaplığımın ilgili bölümüne yerleştirip unuttuğum nice güzel kitabı bu yolla yeniden keşfetmişimdir."³

¹ Ziya Osman Saba, **Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi-Değişen İstanbul**, Varlık Yay., İstanbul 1992, s. 37-50.

² Ziya Osman Saba, **age**, s. 37.

³ Beşir Ayvazoğlu, **Altı Çizili Satırlar**, Timaş Yay, İstanbul 1997, s. 132.

Ziya Osman Saba'nın okuma macerası, nasıl kendine has ise, Beşir Ayvazoğlu'nun okuma macerası da aynı şekilde kendine hastır. Yazarın ifade ettiği gibi aslında her insanın okuma macerası son derece şahsî ve tekrarlanamazdır.⁴ Nitekim Ayvazoğlu da *Okumak Bir Serüvendir I* ve *Okumak Bir Serüvendir II* başlıklı yazılarında son derece şahsî ve tekrarlanamaz olan okuma macerasını anlatmıştır:

Hayatı anlamaya başladığı yıllarda Sivas'taki evlerinde *Kur'an-ı Kerim* dışında, babasının heceleye heceleye okuduğu, kapağı yırtılmış ve dağılmasın diye ortasından kabaca dikilmiş *Âşık Ruhsatı Divanı* ve *Mevlid-i Şerif* ile annesinin okuduğu *Ahmediye*, *Muhammediye*, *Kara Davud* gibi birkaç taşbaskısı kitap ve kütüphanesinde hâlâ muhafaza ettiği elyazması bir *Yusuf ü Züleyha*. Bir de taşbaskısı *Battalnâme*.

Para vererek aldığı ve okuya okuya âdeta ezberlediği ilk kitap *Ali Baba ve Kırk Haramiler*'dir. Daha sonra *Hazreti Ali Cenklere*'ne ve benzeri kitaplara, ardından *Texas*, *Tommix*, *Tex* gibi Amerikan çizgi romanlarına tutulmuş.

Sivas'ta, Çifteminare'nin arkasındaki çocuk kütüphanesini keşfettiğinde dünyalar onun olmuş. Orada *Grimm Masalları*'ndan, *Andersen Masalları*'na, *Robinson Crusoe*'dan *Gülliver Seyahatleri*'ne kadar okumadığı çocuk klâsiği kalmamış. Bir ara *Binbirgece Masalları*'nı ve Michel Zevaco'nun *Pardayanlar* serisinden bazılarını okumuş ve Zevaco'dan sonra Abdullah Ziya Kozanoğlu ve Reşat Ekrem Koçu'nun eline alınca bitirmeden bırakmadığı romanlarını devirmiş.

⁴ Beşir Ayvazoğlu, **Derkenar**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002, s. 175.

Komşuları olan bir ilkokul öğretmenin verdiği *Doğan Kardeş* ve *Tarih Dünyası* ciltlerinin de hayatında önemli yeri olmuş ve hepsini baştan sona birkaç defa okumuş. Ortaokul sıralarında Jules Verne'in o tadına doyum olmaz kitaplarını, Reşat Nuri'leri, Hüseyin Rahmi'leri, Refik Halit'leri, yine aynı yıllarda Ahmet Rasim'in *Eşkal-i Zaman*'ını, *Kelile ve Dimne* ile *Bostan ve Gülistan* çevirilerini, sonra *Mesnevi* ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan klasiklerin büyük bir kısmını okumuş.

Bir ara polisiye romanlara tutulmuş. Lise yıllarında aşağı yukarı isim yapmış bütün Türk romancılarını ve önemli batı klasiklerini hatmetmiş. Mesela Rus klasiklerinden Dostoyevski ve Tolstoy'un Türkçe'ye çevrilmiş romanlarından okumadığı kalmamış. Bu arada Balzac'dan Stendhal'e, Dickens'tan Steinbeck'e kadar birçok Fransız, İngiliz ve Amerikan yazarını ve modern yazarları okumuş.

Sonraki dört yıl içinde tam bir okuma hummasına tutulmuş ve Yahya Kemal'in *Kendi Gök Kubbe*imiz, *Aziz İstanbul* ile *Eğil Dağlar*'ını, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Beş Şehir*, *Huzur*, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, *Mahur Beste*, *Sahnenin Dışındakiler*, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, *Yahya Kemal*, *Yaşadığım Gibi*, *Mektuplar* ve *Şiirler*'ini, 1970'lerin başında tanıdığı ve hayran olduğu Cemil Meriç'in *Bu Ülke*'sini ve daha sonra da diğer kitaplarını okumuş.⁵

Bu kitaplar Ayvazoğlu'nun çocukluk ve ilk gençlik yıllarının okuma serüveni içinde yer alanlardır. Onun

okuma macerasının sonraki cephesi diğer yazılarında saklı. O hemen her yazısında okuduğu kitaplara atıflar yaparak okurun ilgisini uyanık tuttuğu gibi, böylece okurunu o konu üzerine daha fazla okumaya teşvik etmektedir. Beşir Ayvazoğlu âdeta "gıdası kitap olan bir aydın"dır. O, hem denemelerinde hem de bilimsel yazı ve kitaplarında sürekli kitaplar arasında gezinen, "dünyanın kitaplar üzerine kurulu olduğunu okurlarına sezdirenen" bir yazardır. Her yeni çıkan kitabın kendisine ulaştırılması onu kitap dünyasını yakından tanıyan bir yazar haline getirmiş:

"Benim gibi sürekli kitaplarla haşır neşir olmayı gerektiren bir işte çalışıyor ve yeni çıkan hemen her kitap size ulaştırılıyorsa..."⁶

Ayvazoğlu, kendi tabiriyle gençlik yıllarında kitap ve şiir meraklısı bir çocuktur. Türk gençliğine okullarda hiçbir şey öğretilmediğini, Cemil Meriç'i okumaya başladıktan sonra fark eden⁷ bu gencin okuyup da derinden etkilendiği Türk yazar ve düşünürleri arasında en ön sırayı alanlar Seyyid Ahmed Arvasi, Cemil Meriç ve Nurettin Topçu⁸ gibi şahsiyetlerdir: "Öğretmen okullarında ve Eğitim Enstitülerinde yıllarca hocalık yapmış ve çok derinden etkilediği talebeleri vasıtasıyla, Türkiye'nin en ücra köşelerine kadar ulaşmayı başarmış"⁹ olan Seyyid Ahmed Arvasi, Ayvazoğlu'nun talebelik hayatında, tesiri altında kaldığı tek hoca olmuştur. Cemil Meriç ise 1970'li yıllarda Ayvazoğlu'nun hayran olduğu, onun nesline doğuyu ve batıyı öğreten

⁶ Beşir Ayvazoğlu, *Altı Çizili Satırlar*, s. 132.

⁷ Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 14.

⁸ Beşir Ayvazoğlu, *Sîretler ve Suretler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1999, s. 45.

⁹ Beşir Ayvazoğlu, *Altı Çizili Satırlar*, s. 171, 172.

⁵ Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 175-180.

adamdır.¹⁰ Ayvazoğlu'nun yetişmesinde çok önemli rol oynayan diğer bir kişi de Nurettin Topçu olmuştur.

Aslında Ayvazoğlu'nu sadece bu kişilerin şahsiyetleri değil, aynı zamanda onların kitapları şekillendirmiş, yetiştirmiştir: Cemil Meriç'in *Bu Ülke, Ümrandan Uygurluğa, Mağaradakiler, Bir Dünyanın Eşiğinde, Jurnal, Kırk Ambar, Bir Facianın Hikâyesi, Işık Doğudan Gelir, Saint Simon'u*; Seyyid Ahmed Arvasi'nin *Kendini Arayan insan, İnsan ve İnsan Ötesi*, Nurettin Topçu'nun ise *İradenin Davası, İslâm ve İnsan, Kültür ve Medeniyet, Devlet ve Demokrasi, Yarınki Türkiye, İsyân Ahlâkı* Ayvazoğlu'nu en çok etkileyen ve şekillendiren kitaplar olmuştur.

Yazmak

Sait Faik, *Haritada Bir Nokta* adlı hikâyesinde -hikâyenin baş kişisi kendisidir- daha önceden yazmama-ya karar vermiş olsa da şahit olduğu bir olay karşısında yazmadan duramaz ve hikâyeyi şöyle bitirir:

"Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın ölümü bekliyecektim. Hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Adanın تنها

¹⁰ "Bize Doğu'yu ve Batı'yı öğreten adamdı o; inanılmaz üslubu ve her biri karanlıkta şimşek gibi çakan fikirleriyle kafalarımızda ihtilaller yarattı, ufkumuzu düşüncenin sonsuzluklarına doğru genişletti. Fikir haysiyetinin ne demek olduğunu onun kitaplarını okuyarak öğrendik." Beşir Ayvazoğlu, *Altı Çizili Satırlar*, s. 13; ayrıca bk. *age*, s. 95; Beşir Ayvazoğlu, *Derkenar*, s. 179-180.

yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım."¹¹

Ömer Seyfettin de:

"Evet İtalya Muharebesi, Balkan Muharebesi... Ben Yanya Kalesi'nde esir oldum. Yunanistan'da bir seneden ziyade esirlik... İstanbul'a gelip kendimi toplama-ya başlayacağım zaman annemin ölümü... Sonra cihan harbi... İşte dört senedir bu felâketli harbin müthiş buhranı içindeyiz. Yarım okka ekmek otuz kuruşa satılırken, kim edebiyatla uğraşabilir? Ama ben uğraştım."¹² der. Yani kader, birtakım insanlara bazı misyonlar yüklemiştir. İşte bu insanları sürekli yazarlar grubunun içinde görmekliğimiz bundandır. Onlar, insanlığın ölümünden kaçamadığı gibi kaderin kendilerine yüklediği yazma misyonundan kaçamazlar, hatta -aksine- bu misyonu hayatları boyunca ister istemez yüklenmek ve taşımak zorunda kalırlar.

'Yazarlar taifesini, anadan doğma yazarlar ve zoraki yazarlar diye iki ana gruba ayırmak mümkündür." diyen Ayvazoğlu'na göre "yazar olarak yaratılmış, ömrünün her anını ya yazarak, yahut yazacağı kitapların hayalini kurup malzeme toplayarak değerlendiren"¹³ yazarlar birinci gruba girerler. Sait Faik, Tarık Buğra, Ömer Seyfettin gibileri yazmadan duramayan, Mehmet Rauf, Peyami Safa gibileri de hem yazmadan du-

¹¹ Sait Faik Abasıyanık, *Son Kuşlar-Mahkeme Kapısı*, Varlık Yay., İstanbul 1965, s. 85.

¹² Tahir Alangu, *Ömer Seyfettin-Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yay, İstanbul 1968, s. 338.

¹³ Beşir Ayvazoğlu, *Tarık Buğra-Güneş Rengi bir Yığın Yaprak*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1995, s. 12.

ramayan hem de hayatlarını kazanmak için sürekli yazmak zorunda kalan kişilerdir. Beşir Ayvazoğlu da ikinci grup yazarlardandır. Ona göre "Yazmak bir hayat tarzıdır; her yazar kendini yazarak gerçekleştirir. Yazar, yaza yaza yaşayan adamdır; hayatına yazarak anlam kazandırır."¹⁴

Ayvazoğlu'nun Yazı Dünyası

Bir "kitab"ın -çoğunlukla- maddî çıkar ilişkisini ön plâna almayan iki muhatabı vardır: Yazar ve okur. Çoğu okur her zaman kitaplarla meşgul olmuyor/olamıyor ama çoğu yazar öyle veya böyle hayatını daima yazarak veya yazacağını düşünerek geçiriyor. Yani bazı insanların bütün hayatları kitaplar arasında, masa başında sürekli okuyup yazarak geçiyor. Beşir Ayvazoğlu da bu tür insanlardan:

"Özellikle benim gibi geçimini kalemiyle sağlayanlar, yani bir gazetede bir sütunu sürekli doldurmak zorunda olanlar, isteseler de istemeseler de bütün zamanlarını ya yazarak, ya da yazacaklarını düşünerek yaşamak ve ilgi alanlarına giren her hadiseye doğru veya yanlış bir yorum getirmek zorundadırlar. Okuyorsalarsa yazmak için, çevrelerine bakıyorlarsa yazmak için, konuşuyorlarsa, hayal kuruyorlarsa, hatta mübalağa etmiyorum, rüya görüyorlarsa yazmak içindir."¹⁵

Kendisinin kültürel ve bilgisel düzeyini artırmaktan başka ülkesinin kültürel düzeyinin geliştirilmesinde de katkısının olması için çaba gösteren bütün bireylerin en önemli özelliği devamlı okumaları, düşünmeleri

¹⁴ Beşir Ayvazoğlu, *Yaza Yaza Yaşamak*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1999, s. 9-10

¹⁵ Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 9-10.

ve yazmaya çabalamalarıdır. İşte kültürel hayatımızın gündemi işgal eden, Şinasi'den bu yana daima kültür, edebiyat ve diğer güzel sanatlarla meşgul olan, düşünen, araştıran, yazan kişilerinden birisidir Beşir Ayvazoğlu.

Beşir Ayvazoğlu *Altıncı Şehir*'lidir.¹⁶ İlk yazısı Sivas'ta yayımlanan haftalık *Hizmet* gazetesinde 34 yıl önce çıkmış (1968). Bugün 49 yaşında; demek ki 15 yaşından beri basın dünyasının içinde. Herhangi bir gazetede bilfiil çalışmadığı zamanlarda bile bazı gazete ve dergilerle irtibatı devam etmiş, yani sürekli yazmış bir kişi. Hemen her kitabı dilden edebiyata, resimden musikiye, tiyatrodan televizyona, yayın dünyasından mimari mirasa kadar bir yığın meselede, 1978 yılından beri kültür gazeteciliği yapan bir yazarın gözlemlerini, izlenimlerini, tahlillerini, tenkitlerini ve tespitlerini ihtiva ediyor.¹⁷

Yukarıdaki genel sınıflandırmayı biraz daha özele indirecek ve Ayvazoğlu'nun yazdığı konuları şöyle genel bir bakış açısıyla sıralayacak olursak onun üzerinde düşündüğü konuların çeşitliliğine şaşmamak elde değildir:

1. Çeşitli edebiyat konuları: Çocuk edebiyatı, edebiyatımızda Endülüs, eleştiri sanatı, hatıra türü, intihal, önemli şair ve yazarlarımızın ölümü, okullardaki edebiyat dersleri, Divan şiiri ve şairleri, Türk Yurdu Dergisi, Mevlânâ, Yunus Emre, alfabe birliği, Türk edebiyat ve düşünce dünyasının önemli simaları...

2. Osmanlı: Osmanlılarda bilim, Osmanlı kültürü,

¹⁶ A. Turan Alkan, *Altıncı Şehir*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1992

¹⁷ Beşir Ayvazoğlu, *Altı Çizili Satırlar*, s. 9-10; Beşir Ayvazoğlu, *Doğu-Batı Arasında Peyami Safa*, Ufuk Kitapları, İstanbul 2000, s. 4.

Osmanlı inceliği, Osmanlı'da aile, Osmanlı padişahları, Tanzimat süreci...

3. Çeşitli sanat dallarını ilgilendiren konular: Sanat gazeteciliği, heykel, tarih, resim, ressamlar, resim akımları, arabesk müzik, sinema filmleri, popüler müzik, fotoğraf-resim-karikatür sergileri, musiki yasağı, tasvir (resim ve heykel) yasağı, televizyon yayınları-dizileri-programları, ebru sanatı, tiyatro oyunları, kütüphanelerimiz, okumak, yazmak, milliyetçilik...

4. Güncel Konular: Yeni dergiler-yeni eğilimler, Bulgaristan'a satılan evrak, Nobel edebiyat ödülü, katıldığı kültürel faaliyet-sohbet-sempozyum-sergi ve kitap fuarları, çarpıtılan Türkiye gerçekleri, Habitat II Toplantısı ve konut hakkı, Hadep Kongresi'nde Türk bayrağının indirilmesi, İmam-Hatip okulları, Hayrettin Karaca ve Tema Vakfı, eğitim, Türk eğitim sistemi, ah-lâk, üniversiteler ve YÖK, İstanbul'da köpekler, deprem, hoşgörü, Kızılay, Avrupa Birliği, futbol, İstanbul'un semtleri, Afganistan, 11 Eylül ve sonrası, Türk millî kültürü, Türk solu, devletin dine bakışı, aydınlarımız, nostalji, Anadolu şehirleri, nevrüz, Dede Korkut, Çanakkale Destanı, İstiklâl Marşı, Türkler, tarih...

5. Şiir, şiir kitapları, roman, hikâye, romancılarımız, hikayecilerimiz...

6. Dil: Türkçe, Öztürkçe, yabancı işyeri adları, uydurmacılık, uydurma kelimeler, çocuklara verilen adlar, yabancı kelimelere bulunan karşılıklar, yabancı işyeri adları, dil şuuru, Türkçe bitki adları, Türk dünyasının kültürel birliği...

7. Kitap tanıtımları, kitap hikâyeleri, kitap düşmanlığı, çeviri kitaplar...

8. Mimari: Restorasyon bilimi, Mostar Köprüsü, Kapalı Çarşı, Sultanahmet Camii, Atik Valde çinileri, İstanbul'un güzellikleri...

9. Diğer: Yusuf İslam, Kızılderililer, Batı'nın gerçek yüzü, Şeyh Şamil ruhu, ağaç, dağlar ve daha nice konular...

Bir gazetede köşe yazarı olmak haftada en az bir veya birkaç yazı yazmayı zorunlu kılıyor. Tabii bu yazıların çoğu deneme, fıkra veya eleştiri türlerinde olmak durumunda. Ayvazoğlu da daha çok deneme türündeki yazılarıyla karşımıza çıkıyor. Onun hemen her denemesi, ya önemli olaylar veya okunan kitaplar üzerine sıcağı sıcağına yazılmış, ciddiyetle işlenmiş ve emek mahsulü oldukları belli olan denemelerdir. Nitekim emek mahsulü oluşları sebebiyle bunların gazete sayfalarında kalmasına gönlü razı olmamış ve birçoğunu çeşitli kitaplarda toplamış: *Altı Çizili Satırlar, Derkenar, Yaza Yaza Yaşamak*.

Kitaplar Arasında

Yazı hayatıyla yakından ilgilenenler takdir ederler ki deneme, fıkra, makale ve kitaplar, yazarının ilgi alanları-merakları, düzeltmek istediği yanlışlıklar, tamamlamak istediği noksanlar, katkıda bulunmak istediği konular, kendine dert edindiği meseleler gibi daha nice şeyleri anlamakta önemlidir. Aslında bütün bunlar, yazarın eserlerini okuyanlar için özellikle o yazarın dünya görüşü, kültürel arka plânı ve edebiyat-sanat-kültür konularında toplum hassasiyetlerinin neresinde durduğunu anlamaları için birincil kaynaklardır. İşte Ayvazoğlu'nun yukarıda adları sayılan deneme kitapları onun düşünce dünyasını en çok deşifre eden kitaplarıdır.

Bu düşüncelerden hareketle, yazarın okuduğum ilk kitabı *Altı Çizili Satırlar* oldu. Bu yazıyı yazmaya başlamadan önce onun kitaplarının türlerine şöyle bir göz

gezdirdikten sonra ilk önce deneme ve köşe yazılarının toplandığı kitaplarını, ardından portre kitapları ile *Altın Kapı*, *Şehir Fotoğrafları* ve *Güller Kitabı* gibi yine her biri ayrı başlıklar altında sunulmuş deneme ve makale türündeki yazılarının toplandığı kitaplarını, en sonra da *Geleneğin Direnişi*, *Aşk Estetiği* gibi Müslüman-Türklerin sanat anlayışlarını ve sanat dallarındaki çalışmalarının tarihî ve düşünsel plânda ele alındığı kitapları ile biyografi çalışması olan kitaplarını okuma gayreti içine girdim. Çünkü bir yazarın kültürel birikimi ve dünya görüşünün en iyi yansıdığı yazılar deneme ve köşe yazısı türlerindeki yazılarıdır. Deneme ve köşe yazısından makale ve biyografi türlerine doğru olan geçiş, şahsîlikten bilimselliğe geçişin izlerini taşır. O nedenle *Altı Çizili Satırlar*, *Yaza Yaza Yaşamak* ve *Derkenar'ı Altın Kapı*, *Şehir Fotoğrafları* ve *Güller Kitabı*, bunları da *Geleneğin Direnişi*, *Aşk Estetiği* ile Peyami Safa, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Tarık Buğra ve Şeyh Galib'in hayatları ve sanatlarının anlatıldığı biyografi kitapları takip etmiş oldu.*

* Deneme, fıkra, eleştiri gibi türler hadiseler ve meseleler karşısında yazarın duygu ve düşünce dünyasını deşifre eden türler; makale, biyografi gibi türler ise -çoğunlukla- bilimsel metotlara uymayı gerektiren ve yazarın kendi duygu ve düşüncelerini mümkün olduğunca yazısından uzak tutmasına yol açan türlerdir. Ayvazoğlu'nun her iki gruba giren yazıları ve kitapları var. Böylece onun hem bilimsel yönünü hem de insanî tarafını yakalamak mümkün olabiliyor. *Peyami-Hayati Sanatı Felsefesi Dramı*, *Ömrüm Benim Bir Ateşi-Ahmet Haşim'in Hayati Sanatı Estetiği Dramı*, *Tarık Buğra-Güneş Rengi bir Yiğün Yaprak*, *Yahya Kemal-Ev'e Dönen Adam*, *Kuşunun Son Şarkısı* gibi kitaplarında biyografi türünün başarılı örneklerini sunan yazar bu biyografilerinde bilimsel araştırmaların dışına çıkmamaya, objektif kalmaya büyük özen göstermiştir. *Altı Çizili Satırlar*, *Altın Kapı*, *Derkenar*, *Yaza Yaza Yaşamak* gibi deneme ve makalelerinin toplandığı kitapları ile *Defterimde 40 Suret*, *Sûretler* ve *Sûretler* gibi portre kitaplarında ise ele aldığı meseleler ve kişiler karşısındaki tavırları, yaklaşımları ve şahsî düşünceleri onun kültürel dünyasını tanımamızı sağlayan ipuçlarıyla doludur.

Altı Çizili Satırlar'da dikkatimi en çok çeken şey Ayvazoğlu'nun çok okuyan ve okuduklarını okurlarıyla paylaşmak isteyen yönü oldu. Bu kitap âdeta "kitap, dergi ve gazete adları cümbüşü." Her yazıda adını duyduğunuz - duymadığınız / okuduğunuz - okumadığınız birkaç kitabın en dikkate değer yönlerine Ayvazoğlu'nun bakış açısı ve dikkatleri cephesinden şahit oluyor ve okumadığınız kitapları okumak için can atmaya başlıyorsunuz. Yazar sanki hazine bulmuş gibi sahipleniyor ilgisini çeken kitapları. Bu *kitaplar arasında* neler yok ki? Türk ve dünya edebiyatının ünlü simalarının şiir, hikâye, roman, hatıra, biyografi, piyes, araştırma, sosyolojik tahlil, eleştiri, deneme, sanat, tarih ve düşünce alanlarındaki isimlerinin saymakla bitiremeyeceğimiz yüzlerce kitabı.

Okumanın Dayanılmaz Tadı

Yazıları okutan en önemli birimler çoğunlukla başlıklar ve giriş kısımlarıdır. Çoğu okur ilgi çekici bir başlıkla karşı karşıya kalınca o yazıya hemen ilgi gösterir. Bir de yazının girişi dikkat çekici/ayartıcı bir girişse; o yazıyı okumaya başlamanın tadı bir başka olur. Ayvazoğlu'nun deneme ve köşe yazılarının çoğu bu özellikleri haiz. Örnek mi? İşte bazı başlıklar: Orhan Veli ve Heykeli, Dali mi Deli mi?, Nesin'in Yaşar'ı ve Yeni Yaşarlar, Giftos Karpantiye Kimdir?, Kızılderililer Soydaş mı?, Yahya Kemal'e Tatsız Bir Şaka, Viva La Muerte, Bir Restorasyon Cinayeti, Enayiliğe Dair, Bulgaristan'a Satılan Evrak, Nobel'e Dair Aykırı Notlar, Kitap, Maymuncuk Kelimeler, Çocuklara İsim Vermek, Kitap Fuarı'ndan İnsan Manzaraları, İntihal, Tasmalı Çekirge'yi Okurken, Edebiyat Dersleri Lüzumsuz mu?, İmam-Hatipler, Halk ve Medya.

İşte şimdi de sadece birkaç satırda bir sürü kitap ismi sunarak, "Beni okumadan geçemezsin." diyen birkaç giriş örneği:

"Tesadüfen bulunmuş elyazması, bazı romancıların kullandıkları sevimli bir methodur. Son örnekleri Umberto Eco'nun *Gülün Adı*, Orhan Pamuk'un *Beyaz Kale* ve romancılığa soyunan Emre Kongar'ın *Hocaefendi'nin Sandukası* adlı romanları. Bu romanlardan sonuncusunun diğerlerinden önemli bir farkı var. Bulunmuş elyazması metoduyla, tabir caizse, dalga geçmek... Yani bir çeşit parodi."¹⁸

"Alev Alatlî sağda epeyce tanınan bir yazardır. *Yaseminler Tüter mi Hâlâ* (1985) ve *İşkenceci* (1986) adlı ilk romanlarının pek okunduğunu zannetmiyorum, ama Edward Said'den çevirdiği *Haberlerin Ağında İslâm* (1985) ve *Filistin Sorunu* (1986) ile İslâmcı çevrelerin dikkatini çekmiş, eserleri en azından müslüman evlerindeki küçük kütüphanelere girmiştir. Bununla beraber, Alev Alatlî'nin asıl şöhretini, *Küfür Romanları* adlı kitabından ötürü Yalçın Küçük'ü adamakıllı hırpaladığı *Aydın Despotizmi* (1986)'yle sağladığı söylenebilir."¹⁹

Portre Yazarlığı

Beşir Ayvazoğlu, 1970'lerin kaos ortamında yoğun olarak Cemil Meriç'i okuyarak yetişen aydınlarımızdan. Söz gelişi 1974'te ilk baskısı yapılan *Bu Ülke*, hem üslubu hem de muhtevasıyla Ayvazoğlu'nun da mensubu olduğu nesil üzerinde son derece etkili olmuş bir ki-

taptır. Cemil Meriç, 1970'lerin kaosunda genç neslin yolunu aydınlatan ve onların hayal kırıklıklarıyla dolu dünyalarına ümitler aşıl原因 yepyeni ve çok cesur bir ses olarak ortaya çıkmıştır.²⁰ Ayvazoğlu'nun yetişmesi, dünya görüşünün şekillenmesi ve kültürel birikiminin artmasında etkili olan ve sürekli okunması gereken önemli fikir, ilim ve sanat adamları arasında, Cemil Meriç'ten başka, Necip Fazıl, Erol Güngör, Osman Yüksel, Sabri F. Ülgener ve Faruk Kadri Timurtaş gibi daha niceleri vardır.²¹ Ayvazoğlu Necip Fazıl'ın 10. ölüm yıldönümü münasebetiyle kaleme aldığı *Onuncu Yıllar* başlıklı yazısında kendisinin yetişmesinde bu kadar önemli yeri olan ilim ve sanat adamlarına olan borcunu nasıl ödeyebileceğini sorarken;

"Evet, 1983'te bir yaprak dökümü yaşanmış. Değerli insanlar peşpeşe göçüp gitmişler. Hepsi de sürekli okunması gereken önemli ilim, fikir ve sanat adamları. Düşünüyorum da, bir Necip Fazıl, bir Erol Güngör, bir Osman Yüksel, bir Ülgener, bir Timurtaş olmasaydı -başkalarını bilmem ama- ben ben olmazdım. Dünya görüşümün ve -varsa- kültürümün arkasında onların eserleri büyük yer tutar. Bunun için kendimi borçlu hissediyorum. Nasıl ödenebilir bu büyük borç?"²² der ve bir zaman sonra *Aksiyon* dergisinin yazarlık talebi üzerine (1994), her sayıda çoğu yaşayan kişilerden oluşan kültür ve sanat dünyamızın önemli simaları hakkında yazmaya başlar. İşte *Defterimde 40 Sûret'i* oluşturan portrelerin ortaya çıkışı da "İnsanların değerlerini sadece onları kaybettikten sonra sayıp dökme" gibi

¹⁸ Beşir Ayvazoğlu, *Altı Çizili Satırlar*, s. 50-51.

¹⁹ Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 75-76.

²⁰ Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 112.

²¹ Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 129.

²² Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 129.

kötü bir alışkanlığın terk edilmesi neticesini doğurmuş bir çalışma olarak ortaya çıkmıştır. İnsanların değerini yaşarken ortaya çıkarmak gerçekten de çok önemli. İşte size küçük bir iltifatın başardığı bir kadirbilirlik örneği. Beşir Ayvazoğlu anlatıyor:

"Kabaklı Hoca'yı ilk defa 1974 yılında *Tercüman*'ın Cağaloğlu'ndaki binasında, merhum Tarık Buğra'yla paylaştığı odada görmüştüm. (Yıllar sonra yakın dostluğunu kazanacağım Tarık Buğra'yı ilk defa o gün gördüğümü bu yazıyı yazarken hatırladım). Türk Edebiyatı'nın yazı işleri müdürlüğünü yapan Turgut Güner'le birlikte gitmiştik. Yanımda yeni bir şiirim vardı; aruzla yazdığım, baştan sona ç seslerinin çınladığı bir şiir: *Çintemani*. Hoca okumaya başladı, heyecandan kalbim duracak gibiydi. Şiiri okuyup bitirdikten sonra, bir kağıda biyografimi yazmamı istedi. Yirmi yaşındaki bir şiir heveslisinin biyografisi, üç satır..

Yanımdan ayrıldıktan sonra, Turgut, hocanın beni yeni baskısını hazırladığı *Türk Edebiyatı* kitabının üçüncü cildine alacağını söylemez mi? Sevinçten öleyazdım. Gerçekten de üçüncü cildin üçüncü baskısında üç satırlık biyografim *Çintemani* şiiriyle birlikte yer almıştı, yani edebiyat tarihine geçmiştim. Olacak şey değil! Belki de yazı hayatında ısrar etmiş olmakiğim, Kabaklı hocanın o benzersiz iltifatı sayesinde."23

Neyse biz yine "sûret'lere dönelim.

Genç nesillerin yakın geçmişte yaşamış veya bugün yaşamaya devam eden sanatkarları, edebiyat-kültür ve düşünce hayatımızda önemli mevkilere sahip düşünür ve yazarları uzaktan da olsa tanımaya büyük ihti-

yacı var. Bu ihtiyacı karşılamaya yönelik çalışmaların sayısı az olsa da, bu az sayıdaki çalışmalar bile bize geniş bir tefekkür-incelik deryasının kıyısında olduğunu gösteriyor. Bu çalışmalardan birisi Ayvazoğlu'nun *Defterimde 40 Sûret*'idir. Yazar anlattığına göre, 1994 yılının "sonuna doğru çıkarılması plânlanan *Aksiyon* dergisine yazar olarak katkıda bulunma teklifini" aldığı zaman, bu teklifi prensip olarak kabul etmiş, ancak ne tür yazılar yazacağına hemen karar verememiş. Bir gün Şeyh Galib'in "sen" redifli terci-i bendinde geçen *Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen / Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen*, nakarat beytini kendi kendine mırıldanırken aklına tanıdığı insanları yazmak gelmiş:

'Yıllardır gazeteci ve yazar olarak ortalıkta dolaşıyordum ve çok sayıda değerli insan tanımıştım; okuyucularım için onlara daha yakından bakabilir, kurduğum dostlukları o insanları tanıma şansı bulamayanlarla paylaşabilirdim. Bunlar halen hayattaki insanlar olmalıydı ve genç yaşlı ayrımı yapmadan yazmalıydım.

İnsanların değerlerini sadece onları kaybettikten sonra sayıp dökmek ne kötü bir alışkanlık!"24

Ayvazoğlu bu kitabında Osmanlı kültürüyle yetişmiş ince zevkli ve ince ruhlu münevverlerimizden tutun, bu yüzyılda yetişen edebiyat, kültür, mimari, resim, musiki, basın-yayın, siyaset, sinema, tarih ve eski eser toplama gibi daha birçok alanda büyük hizmetleri geçen 40 kişiyi anlatıyor. Üslubu ve kullandığı dillele akıcı bir Türkçe'ye sahip olan *Defterimde 40 Sûret* muhakkak satır satır okunması gereken bir kitaptır. Çünkü bu hayatları okudukça kendinizi ve toplumdaki ye-

²³ Beşir Ayvazoğlu, *Defterimde 40 Suret*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1997, s. 63-64.

²⁴ Beşir Ayvazoğlu, *age*, s. 10.

rinizi daha içten, daha gerçekçi olarak görmemiz mümkün oluyor.

Yazarın satır satır okunması gereken *Defterimde 40 Süret*'inden başka yine *Aksiyon*'da yazmaya devam ettiği ve başka dergilerde yayımlanan portreleri topladığı bir kitabı daha var: *Süretler ve Süretler*. Ayrıca son on yıl içinde kaleme aldığı makale, deneme ve bildirileri topladığı *Altın Kapı* adlı kitabının ikinci bölümü "Portreler" başlığını taşıyor ve bu bölümde de kültür hayatımızın önemli portreleri tanıtılmaya devam ediyor. Bir de ağırlıklı olarak Şeyh Galib'i anlattığı *Kuşunun Son Şarkısı*'nda Dede Efendi, Hattat Mustafa Râkım ve Hâlet Efendi'nin portrelerini bulmak da mümkün. Bütün bu portreler bilim, kültür, sanat, siyaset vb. hayatımızda önemli yerleri bulunan, bir de adları duyulmamış, kıyıda köşede kalmış değerli insanların portreleridir.²⁵ Bu portreler kültür dünyamızın zenginliklerini omuzlarında taşıyan çalışkan, melâlli, ince zevkli ve ruhlu insanların portreleri. Portreler arasında ressam, müzisyenler, kitap kurtları, tezhipçiler, şairler, hikâyeciler, romancılar, kültür adamları, bilim adamları, diplomatlar, mimarlar, gazeteciler, fikir ve hareket adamları, İstanbul sevdalıları, sinemacılar, tarihçiler, hattatlar, askerler, siyasîler, iktisatçılar, doktorlar, din adamları ve felsefeciler var. Bütün bu portreleri okuduğunuzda iki şey dikkatinizi çeker: O insanlardan uzak olmanın kayıplarının çokluğu, gördüğünüz noksanlarınızı tamamlama isteğinin artışı.

²⁵ Beşir Ayvazoğlu, *Süretler ve Süretler*, s. 8.

Biyografi Yazarlığı

Beşir Ayvazoğlu'nun portre yazarlığından sonra en çok dikkat çeken bir diğer ilgi alanı da biyografidir. Onun biyografi yazarlığı Stefan Zweig tarzında değil elbette, ancak bu biyografiler de bilimsel-objektif yönü ağır basan, ciddî emek mahsulü çalışmalardır. Stefan Zweig'in okuduğum tek kitabı, *Kendi Hayatının Şiirini Yazarlar: Casanova, Stendhal, Tolstoy*, dipnot kullanılmadan yazılmış²⁶ bir kitaptır. Zweig bu üç yazarın hayatlarına ve eserlerine bilgece yaklaşıyor bütün kitap boyunca. Hele kitabın akıcılığı (çevirenin maharetini unutmamalı), onun bir çırpıda okunup bitirilmesine katkıda bulunuyor. Beşir Ayvazoğlu'nun biyografileri ise yine yazar ve şairlerin hem hayatlarını hem de eserlerini ince ve ciddî bir araştırma ile tahlil süzgecinden geçirdikten sonra kaleme alınmış biyografilerdir. Zweig'in olduğu gibi Ayvazoğlu'nun da dili çok akıcı, ulaştığı bilgi ve yorumlar ise son derece aydınlatıcı ve âdeta bugüne kadar o kişi veya kişiler hakkında yazılmış en son ve mütekamil biyografiler olduğu izlenimini veriyor.

Beşir Ayvazoğlu'nun biyografi çalışmaları *Yahya Kemal-Eve Dönen Adam*, *Tarık Buğra-Güneş Rengi Bir Yiğün Yaprak*, *Peyami-Hayati Sanatı Felsefesi Dramı*, *Ömrüm Benim Bir Ateşti-Ahmet Haşim'in Hayatı Sanatı Estetiği Dramı* ve *Kuşunun Son Şarkısı*'dır. Ayvazoğlu'nun portre yazarlığının yanı sıra yoğun bir biyog-

²⁶ İlgi çekicidir, Zweig bu kitabında sadece tek bir dipnot kullanmıştır: Bu tek dipnotun başlangıcı da şöyledir: "Not düşmeyi sevmem,..." Stefan Zweig, *Kendi Hayatının Şiirini Yazarlar: Casanova, Stendhal, Tolstoy*, çev. Dr. Ayda Yörükân, Türkiye İş Bankası Kültür Yay, Ankara 2000, s. 9.

rafı yazarı olması onu biyografik bir roman denemesi yapmaya dahi götürmüştür: *Bozgunda Fetih Rüyası/Yahya Kemal'in Biyografik Romanı*.²⁷

Şehir Fotoğrafları

Beşir Ayvazoğlu'nun, yaşadığı şehre, mimari zenginlik ve güzelliklere ilgisi Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Beş Şehir*'ini okuduktan sonra artarak gelişmiş. İlk önce on altı yaşındayken okuduğu *Beş Şehir*'in tadına varduktan sonra yaşadığı şehre Tanpınar'ın gözüyle bakmaya, hatta onu taklit ederek küçük denemeler yazmaya başlamış. İlk kalem tecrübeleri Sivas Ulucami, Gökmedrese, Çifteminare'yi vb. Tanpınar tarzında anlatmaya çalıştığı küçük yazıları olmuş²⁸ ve ondan sonra da özellikle İslâmî-Türk mimarisinin bütün değerleri üzerine ilgisini titizlikle yöneltmiş. *Şehir Fotoğrafları* bu yönelişin pratik örneklerini içerdiği gibi, *Aşk Estetiği* ve *Geleneğin Direnişi*'ride yer alan bazı başlıklar da bu yönelişin teorik örneklerini sunmaktadır.

Hatırat Kitapları

Ayvazoğlu'nun hatırat kitaplarına ilgisi dikkatimi çeken bir diğer alandır. Bazı denemelerinde hem hatıra türüyle hem de okuduğu hatırat kitaplarıyla ilgili önemli yorumları var yazarın.

Bilindiği gibi bizde hatıra yazarlığı çok geç başlamış bir gelenektir. Hatıra yazmak, anlatılan hatıraların

yazar ve ilgililer için önemi ortadayken hâlâ pek rağbet görmüyor. Çok az insan hatıralarını kitaplaştırıyor ve bu canlı tarihler yok olup gitmiyor. Dolu dolu yaşanmış hayatların yazıya aktarılmamasıyla ise nice ibretlik hayat numuneleri gelecek nesiller için uçup gidiyor. Oysaki hatıra kitaplarının onlarca faydası var. Bu kitaplarda yer alan kişilerin hayatları, aileleri, çevreleri, yetişme ortamları, düşünceleri, idealleri, faaliyetleri, tanıdıkları insanlar, bu insanlarla aralarında geçmiş olan hadiseler ve daha birçok bilinmeyenler edebiyat, tarih, siyaset, sosyoloji, ilahiyat gibi bilim ve sanat dallarının ilgi alanlarına giren bilgileri içermektedir. Üstelik hatırat kitaplarının çoğu kullanılan dil ve üslup açısından yazarını ele vermekle kalmaz, hemen hepsi kısa zamanda ve zevkle okunan eserler şeklinde karşımıza çıkarlar.²⁹

Kitap Tanıtımından Kitap Hikâyesine

Kitap tanıtımlarını oldum olası çok sevmişimdir. Bu tanıtımlar vesilesiyle belki de hayatınız boyunca keşfedemeyeceğiniz birçok kitabı tanır ve bunların ilgi alanınıza girip girmediğini anlarsınız. Bazıları sizi hemen o kitabı satın almaya ve okumaya sevk eder, bazıları da dikkatinizi çekerek o kitabı ileriki bir tarihte oku-

²⁹ En son okuduğum hatıra kitabı bu tür bir zevkle beni sarmıştı: *Bir Roman Gibi* (Bezmi Nusret Kaygusuz). Bana okudukça derin bir haz veren bu tür az sayıdaki kitaplardan biri de Orhan Okay'ın *Silik Fotoğraflar*'ıdır. Bir çırpıda okuyup bitirdiğim *Silik Fotoğraflar* bizde hatıra, portre yazıcılığının çok güzel diğer bir örneği. Bk. Bezmi Nusret Kaygusuz, *Bir Roman Gibi*, İhsan Gümüşayak Matbaası, İzmir 1955; M. Orhan Okay, *Silik Fotoğraflar*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2001.

²⁷ Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2001.

²⁸ Beşir Ayvazoğlu, *Sîretler ve Sûretler*, s. 39.

nacak kitaplar listenize eklemenizi sağlar"³⁰ Bazen âdeta bir tanıtım o kitabı okumuşçasına etki bırakır üzerinizde. Bazıları da kuru bir dille yavan bir muhteva sunumu yapan, hep övücü ifadelerin kullanıldığı tanıtımlardır. Oysaki tanıttığı kitabın hem olumlu hem de olumsuz yönlerini belirtmek en doğru ve akıllıca olan yöntemdir. Lafı ne uzun ne de kısa tutmalıdır. Kitabın en çok öne çıkan özelliklerini muhakkak belirtmeli, bunu da mümkünse çarpıcı örneklerle dikkatlere sunmalıdır. Bütün tanıtım boyunca sadece o kitap etrafında dolanıp durmamalı, gerekli yerlerde kitabın konusu ile ilgili olmak koşuluyla diğer bazı meselelerden de bahisler açabilmelidir. Kitabı sadece çok sevdiğiniz için değil, onu okurken aldığınız tadı diğer kitap severlerin de tatması için yaptığınız sezilmeli aynı zamanda. Bu arada kitabın yazarından da birkaç önemli yönü açısından bahsetmeden geçmemelidir. İşte bütün bu vasıfları Ayvazoğlu'nun tanıtımlarında bulmak mümkündür. İnanmayan ve tahkik etmek isteyenler yalnızca *Altı Çizili Satırlar*'daki şu yazılara baksalar kafi: Gökyüzü Çiçekleri, Giftos Karpantiye Kimdir?, Aydınların Günah Keçisi: Arabesk, Viva La Muerte, Jurnal'i Okurken, Bu Ülke'yi Okurken, Galiyev'in Ha-

³⁰ Her yazar, okuru için ayrı bir dünyadır. İnsan, hayatı boyunca okuduğu her yazardan/her kitaptan kendi düşünce dünyasını ve yaşayışını şekillendiren, kültürel birikimini artıran veya değiştiren az veya çok birtakım bilgi ve tecrübeler edinir. Yalnız hayatın kısalığı ile insanın okumayı arzu ettiği kitap sayısının fazlalığı arasındaki korkunç ters orantı doğrusu insanı her geçen gün biraz daha fazla düşündürecek kadar derin. Hele size okuduğu bir kitabı akıcı ve yalın bir üslupla tanıtan bir yazarın can alıcı tavsiyeleri üzerine bugüne kadar tanımadığınız, adını dahi duymadığınız birçok kitabı okunacak kitaplar listenize ekleyerek bu ters orantının daha da artmasına şahit olmanız işten bile değil.

yatı Roman, Kitap, Türkçe Bitki Adlarına Dair, Romanlarla Ortaasya Türk Tarihi, Tasmalı Çekirge'yi Okurken, Şakir Paşa Ailesi, Bir Kitabın Düşündürdükleri, Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı... vs.

Bir de tam anlamıyla kitap tanıtımı sayılamayacak bir tür olarak "kitap hikâyeleri" var. İlim camiası tarafından uzun yıllar hatta yüzyıllar boyunca dikkat çekmemiş, gözlerden uzak ve saklı kalmış kitapların ortaya çıkarılmasını konu alan hikâyeler, kitap meraklılarının çeşitli ilgi çekici olaylar vesilesiyle buldukları kitapların hikâyeleri, bir kitap meraklısının vefat ettikten sonra bağışlanan kütüphanesi içinde rastlanılan orijinal bir kitabın hikâyesi, köy-kasaba veya şehirlerdeki şahsî veya resmî kitaplık ve kütüphanelerde bugüne kadar gözlerden ırak kalmış kitapların hikâyeleri, bir de bunlardan farklı olarak bir kitabın yazılmaya başlama veya yazılma sürecindeki macerasını anlatan hikâyeler.

Kitap hikâyesi kitap tanıtımından çok daha ilgi çekici bir tür. Mesela Türk dili ve kültürü açısından son derece önemli bir eser olan *Divan-ı Lügati't-Türk*'ün tanıtımı mı, yoksa bulunuş ve ilim camiasına kazandırılış hikâyesi³¹ mi daha ilgi çekicidir? Bazı kitap tanıtımları okuru sıkır, ama söz gelişi Ali Emîrî'nin *Divan-ı Lügati't-Türk*'ü buluş hikâyesini sıkıcı olarak niteleyecek tek bir okur bile çıkacağını zannetmiyorum.

Bazı kitap hikâyelerinin, hikâyeyi anlatan kişi tarafından bir deneme, makale veya kitabın yazılmasına sebep olmak bakımından önemli bir rol üstlendiği gö-

³¹ Şevket Beysanoğlu, **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, C. 2, Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği Neşriyatı, İstanbul 1960, s. 149-166.

rülür. Bir yazının ortaya çıkması için en önemli merhale "malzeme" teminidir. Nasıl bir evi demir, çimento, kireç, tuğla karışımı olan temel, direkler, duvarlar, kirişler ve tavan ayakta tutuyorsa bazı eserlerin belkemiğini de her türlü "malzeme" oluşturur. Bu malzeme içinde yer alan bir kitabın hikâyesi bazen bir kitabın yazılması için ateşleyici bir pozisyonda bulunur. Ayvazoğlu'nun *Güller Kitabı*'nın girişinde "Çiçekler Arasında" adlı şiir kitabıyla ilgili olarak anlattığı hikâye işte böyle bir kitap hikâyesi:

"Bundan birkaç yıl önce Sahhaflar Çarşısı'nda eski kitapları karıştırırken gözüme "*Çiçekler Arasında*" adlı bir kitap ilişti. 1932 yılında İstanbul'da özensizce basılmış bir şiir kitabı. İmza: Nâbedit. Hiç duymadığım biri. Unutulmuş şairleri bulup çıkarmada ihtisas sahibi olan Hüsrev Hatemi'nin bile gözünden kaçtığına göre, Nâbedit -belli ki 30'ların "d" harfi düşmanlığından etkilenmiş- epeyce nâbedid bir şair olmalıydı. Ama şiirlerine verdiği adlar doğrusu hoştu: Anadolu Kokusu, Kan Damlası, Aslan Ağzı, Kartopu, Ebegümece, Hanımeli, Anasına Babasına Pay Veren... İçimde birden sıcak bir şeylerin gezindiğini hissettim. Sayfalarını karıştırdıkça, kitap da, şairi de daha fazla ilgimi çekmeye başladı. Üstelik sahhaf, "*Çiçekler Arasında*"nın arkasına kurşun kalemle epeyi düşük bir fiyat yazmıştı. Hiç tereddüt etmeden satın aldım. Böyle kitaplar bekletilmeye gelmez; aynı gün herhangi bir kitap kurdunun gözüne ilişip pençesine düşmesi işten bile değildir.

"*Çiçekler Arasında*"yı, satın aldığım günün akşamı büyük bir dikkatle okudum...

Esasen daha çok çiçeklerin etrafında oluşmuş kültürle ilgileniyordum; hatta lâle, gül ve nergis hakkında birer yazı yazmıştım. Nâbedid'in şiirlerini okuduktan sonra, ilğim, iyiden iyiye meraka dönüştü ve çiçekler

hakkında yayımlanmış ne bulursam toplamaya başladım. Böylece elinizdeki kitabın macerası da başlamış oldu."³²

Ayvazoğlu'nun Türk kültür ve edebiyatı üzerine yazdığı başka kitapları da var. Arzumuz yazarın, hayatın en değerli hazineleri olan sağlık ve zamanı yeni çalışmalarını için dilediğince kullanabilmesi.

Son Söz

Galiba ben de bir nev'i "portre" yazdım.

³² Beşir Ayvazoğlu, *Güller Kitabı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1997, s. 9-12.